

Adolphe Ch. Adam

Giselle

Balet

Nám zdá se, že příroda kdysi tak netečná,
Jista si krásou svého klidu, snila
Spánkem příliš těžkým: kdyby ji nebudila
Svým šťastným hlasem něha, smíšená s vášní v snách,

Rytmem, jenž poutá nás, rameny lehkých vah,
Rozvlněním paží, jimiž k nám promluvila,
Zkřížením nohou, v nichž kořalek hoří síla,
Nutí ji plynout v roztančených hrách

Začněte - a bez zbytečných řečí o kráse -
Holčičky, jejichž nos tak drze zvedá se,
Vy kněžky pŕvabu; váš pohyb nestoudný -

J tak do vás v tanci odjinud něco vlá,
Velkého, vzdáleného. Tak o vás sním,
Královny, stvořené z dálky a ličidla

Edgar Degas

OBDOBÍ ROMANTISMU

je ve Francii bohaté na celou řadu skladatelů, reprezentující a znovu oživující komickou operu – umělecký útvar, který vznikl ve stopách italské opery buffy, ale kráčel samostatnou cestou. Od vážné opery se neodlišuje převahou komických prvků, ale zdůrazněním citových výjevů.

Jejími nejvýznamnějšími představiteli byli Boieldieu, Auber a Adam.

Daniel F. E. Auber a Adolphe Adam byli žáky Cherubiniho a Boieldieua. Jejich tvorba je rozdělena téměř rovnoměrně mezi veselý a vážný žánr.

A. CH. ADAM (1803–1856)

šel ve stopách svého učitele Boieldieua a Auberu. Přestože jeho otec byl významným profesorem hudby – nerad viděl svého syna v povolání hudebníka. Takže mladý Adam, i když v 16 letech vstoupil na konzervatoř, musel otci slíbit, že nikdy nebude psát jevištní hudbu. Až ve 26 letech se věnoval své přirozené zálibě a sklonům a porušil slib, daný otci. Od té doby dosahoval úspěchu za úspěchem. Psal velké opery, balety, scénickou hudbu, i když převážná část jeho 50 jevištních děl patří do oblasti komické opery. Sem patří i jeho nejpopulárnější, dodnes živé dílo – Postilión z Lonjumeau. Přiměřeně k libretu je hudba líbivá, půvabná a rozhodně si ne-

klade větší nároky. Vyhýbá se jakýmkoliv myšlenkovým hloubkám a s výborným jevištním instinktem řeší jednotlivé výstupy, orchestr je plnozvukný, ale nikdy ne hrubý, a i když v opeře není balet, je pro Adama příznačné, že v celé partituru vládne taneční rytmus. Adamovy pozdější opery Norimberská loutka a Kdybych byl králem – již zdaleka nemohou soupeřit s Postiliónem, který dosáhl ve své době světového úspěchu.

Ovšem nesmrtelnost si zachovalo pouze jeho jediné dílo. Je to romantický balet „Giselle“, který je dodnes součástí klasického repertoáru téměř každého baletního souboru a také vytouženou rolí každé tanečnice. Tato postava svými charakterovými vlastnostmi umožňuje každé umělkyni, aby kromě technické vyspělosti mohla předvést i mnohotvárnost svého hereckého talentu.

Adamova „Giselle“ patří do řady těch klasických baletů, jejichž hodnotu a půvab čas nesmazal a nikdy nemůže vymazat. Protože hudbou je zde zachyceno každé hnutí lidské duše, křehkost a nezáludnost citů i surovost, s níž hrubý svět sobeckých lidí rozbíjí kouzlo, jemuž se říká láska.

Iniciátorem baletu byl známý francouzský básník a kritik – Théophile Gautier (1811–1872). K napsání libreta jej inspirovala pověst „Vily“ od Heinricha Heineho. Pověst vypráví, že „Willisy“ jsou nevěsty, které zemřely před svatbou. A protože ve svém žalostně krátkém životě užily tak

málo pohybu a radosti, stávají se z nich po smrti kruté tanečnice, které se zjevují mladým mužům za měsíčných nocí a běda tomu, který neodolá jejich kouzlu...

T. Gautier se zkušeným libretistou V. St. Georgem pak během krátké doby vytvořili dějovou osnovu baletu a na žádost pařížské Opery Ch. A. Adam zkomponoval hudbu. A protože slavná tanečnice Charlotta Grissiová a choreograf J. Perrot patřili ke skladatelovým nejbližším přátelům, byla to baletní hudba psaná tak říkajíc „na tělo“ zmíněných umělců.

Úspěch pařížské premiéry v roce 1841 byl téměř legendární a balet byl ve velmi krátké době uveden v Anglii, Americe, Itálii a Rusku v původní choreografické verzi J. Corraliho a J. Perrota. Od té doby prošlo dílo četnými šťastnými i méně šťastnými úpravami. V současné době většina baletních ansámbľů uvádí „Giselle“ v choreografické verzi slavného petrohradského choreografa Mária Petipa.

Adamovu hudbu k „Giselle“ nelze jistě srovnávat s mistrovskými balety P. I. Čajkovského. Její půvab však tkví v její klasické prostotě, průsvitnosti a výrazové úspornosti. Její melodika je neobyčejně vřelá, v celém díle vládne vkus, vylučující hluk, vulgárnost a okázalost. Vše se zde pohybuje v ovzduší křehké hry, přísně vázané na rámec jeviště, kde pod povrchem dokonalých forem tepe raněné lidské srdce. Poetické kouzlo nordické legendy je zde přitlumeně, tiše, beze

slov přepsáno do tanečního pohybu, stylizovaného do klasicky čistých tvarů.

—es—

BALET STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ

ADOLPHE CH. ADAM

Giselle

Fantastický balet o dvou jednáních

Libreto: **Théophile Gautier**

Režie a choreografie: **J. Coralli, J. Perrot, M. Petipa**

Nově nastudoval: **zasl. umělec Jozef Zajko, choreograf SND v Bratislavě j. h.**

Dirigent: **Vladimír Brázda**

Výtvarník scény: **zasl. umělec Květoslav Bubeník j. h.**

Výtvarník kostýmů: **Helena Müllerová j. h.**

Asistent choreografa: **Jarmila Kovalová**

Inspicient: **Rajmund Mader**

Giselle

Gabriela Zahradníková - Demovičová *
Věra Kollárová *
Hana Šarounová
Věra Hradilová

Albert

Jurij Pavlovič Plavnik *
Richard Böhm
Petr Koželuh

Wilfrid

Jiří Duží

Hilarion

Ivan Hurych
Petr Asmus
Petr Koželuh

Myrtha

Alice Huberová
Dana Širmerová
Libuše Kuklová

První víla

Věra Hradilová
Renáta Václavíková

Druhá víla

Ludmila Ernstová
Marta Hradilová

Matka Giselle

Ludmila Rozehnalová

Courland

Karel Jurčík

Bathilda

Renáta Václavíková
Libuše Kuklová

Svatební pár

Ludmila Ernstová
Petr Koželuh
Dana Širmerová
Ivan Hurych

* Stálí hosté, sólisté Slovenského národního divadla v Bratislavě

Valčík: K. Asmusová, V. Ábelová, L. Boráková, M. Hradilová, A. Kubačáková,
H. Pennová, O. Holúsková, E. Michalíková, M. Všianská, V. Žatečková,
P. Kocmanová, H. Paszková, D. Ručková

Galop: K. Asmusová, V. Ábelová, L. Boráková, M. Hradilová, A. Kubačáková,
H. Pennová, O. Holúsková, B. Glatzová, E. Michalíková

Vesničané: J. Blatná, Z. Böhmová, D. Dobrá, L. Hrmová, J. Juříková, P. Kocmanová,
I. Máčelová, J. Spurná, M. Papalová, T. Krajčoviechová
J. Haška, Vl. Kaleta, J. Kopačka, L. Kratochvíl, T. Kyndl, P. Koukol, J. Kolek,
Vl. Vrba, J. Hájek, L. Novák, R. Hučín

Šlechta: Členové operetního sboru

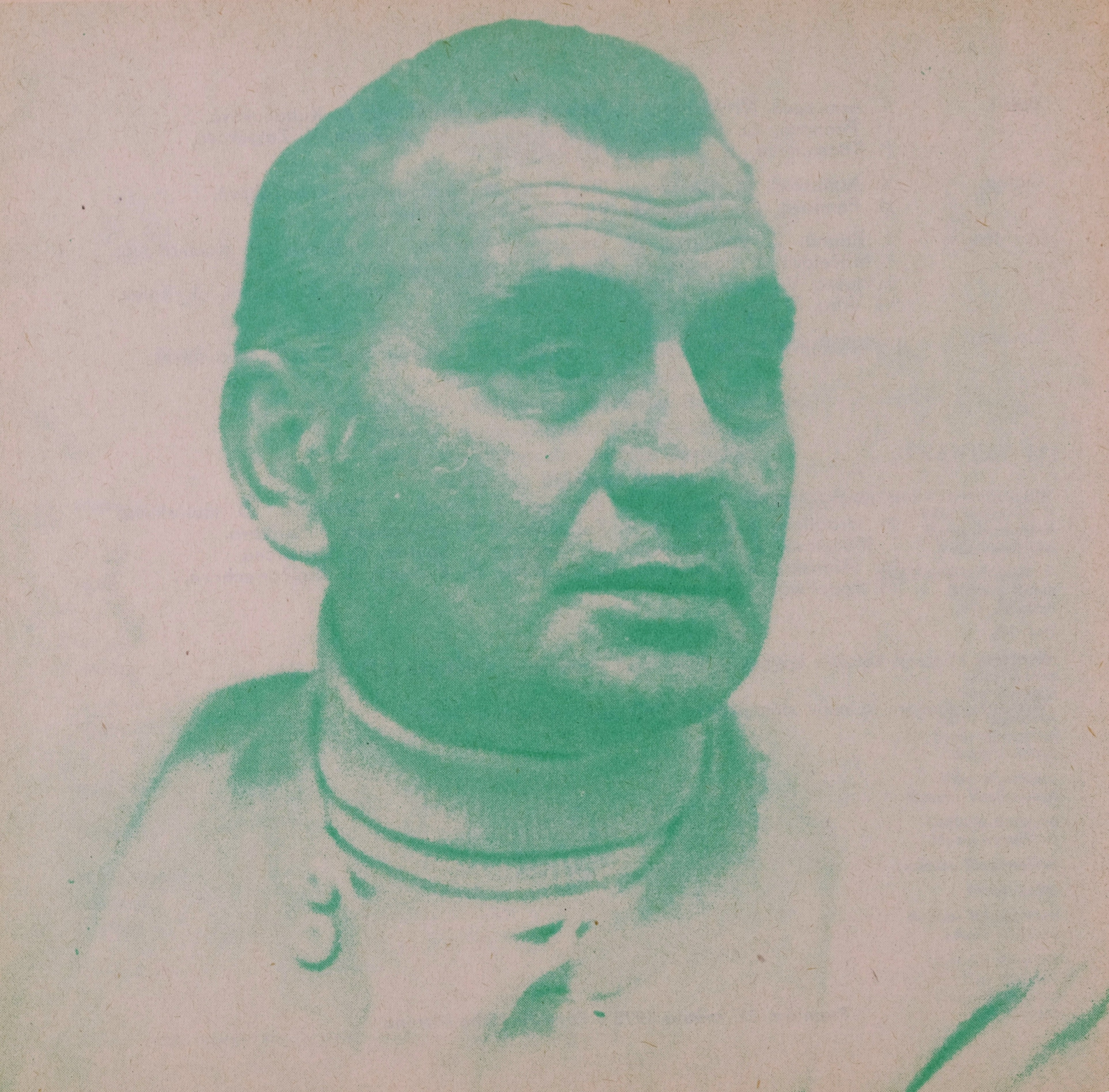
II. jednání

Vily: K. Asmusová, V. Ábelová, Z. Böhmová, J. Blatná, L. Boráková, O. Holúsková,
M. Hradilová, L. Hrmová, A. Kubačáková, P. Kocmanová, J. Juříková,
I. Máčelová, E. Michalíková, H. Pennová, J. Spurná, D. Širmerová,
M. Všianská, V. Žatečková, H. Paszková, D. Ručková, T. Krajčoviechová,
M. Papalová

Kostýmy zhotovil kolektiv krejčovny SDO pod vedením S. Čihákové a M. Mončky

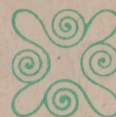
Vlášeny zhotovil kolektiv vlásenkárny SDO pod vedením V. Nytry

Zasloužilý umělec

Jozef Zajko

choreograf baletu Slovenského národního divadla, patří k té generaci umělců, kteří spolu-vytvářeli profil naší první slovenské scény po druhé světové válce.

Svá studia tanečního umění započal u primabaleríny SND Gerdy Gárajové v baletní škole, kterou pedagogicky vedl L. Pančev. Po absolutoriu byl přijat jako elév do tehdy nevelkého baletního souboru SND, jehož šéfem byl Maxmilián Froman.

Brzy na sebe Zajko upozornil svým talentem a nevšední pílí, takže již v roce 1947 vystupuje na scéně SND jako sólový tanečník. Z jeho nezapomenutelných prvních rolí byl Václav z Asafjevovy Bachčisarajské fontány, se kterou také balet SND získal II. cenu na Divadelní žatvě v Praze (1952). V sezóně 1955–56 byl jmenován dočasně šéfem baletu SND, současně však vykonával funkci prvního sólisty baletu. Jeho první choreografie, na kterou velice rád vzpomíná, je Nedbalův balet „Z pohádky do pohádky“, ale stále ještě tančí jako sólista baletu. Pro své mimořádné schopnosti a všestranný talent byl v sezóně 1957–58 vyslán do SSSR. Stážoval u slavného sovětského pedagoga Alexandra M. Ruděnka ve Velkém divadle v Moskvě.

Po návratu ze Sovětského svazu pak již pracuje jako choreograf a pedagog SND. Rozpětí repertoáru jeho choreografických prací je široké, a tak jmenujeme jen nejvýznamnější tituly: Rinského-Korsakova Šeherezádu, Ravelova Dafnis a Chloe, Chačaturjanovu Gajané, Bartókova Podivuhodného mandarína, Melnikovovu Legendu o lásce, Asafjevovu Bachčisarajskou fontánu, Čajkovského Spící krasavici, Dvořákovy Slovanské tance a v neposlední řadě romantický balet A. Ch. Adama Giselle, který inscenoval během své umělecké dráhy celkem třikrát. Poslední choreografie se datuje z března 1975. Ve stejné umělecké koncepci ji studuje zasl. umělec J. Zajko s naším baletním souborem a jsme rádi, že můžeme uvítat tohoto významného slovenského umělce v našem divadle a že náš soubor má možnost pracovat s tak zkušeným a osobitým choreografem. Věříme, že v jeho nastudování bude mít nevšední úspěch u diváků a přejeme našemu hostu ze srdce mnoho dalších uměleckých úspěchů.

REDAKCE

Obsah baletu

I. dějství

Půvabná dívka Giselle se zamilovala do hezkého vesnického chlapce Loyse. Netuší, že se v něm skrývá vévoda Albert. Myslivecký mládenec Hilarion dívku již dávno hluboce miluje a chce ji ochránit před neštěstím. Neznámého chlapce tajně pozoruje.

Vévoda Albert se Giselle dvorí a při slavnosti vinobraní, kdy je dívka zvolena královnou, jako nejkrásnější děvče v kraji, dává vévoda svoje okouzlení natolik najevo, že jsou pokládáni vesničany za milostný pár, patřící k sobě.

Lidovou slavnost přeruší příchod lovecké družiny knížete Courlanda. Doprovází jej jeho dcera Bathilda. Giselle je okouzlena něhou a krásou mladé šlechtičny, ale i Bathilda je udivena krásou Gisellinou. Na památku jejich krátkého setkání dívce věnuje krásný náhrdelník.

Mládež chce již pokračovat v tanci, když přibíhá rozrušený Hilarion a obviňuje vévodu Alberta ze zrady. V blízké chatrči našel jeho šlechtický oblek. Překvapená Bathilda nechápavě sleduje celý výjev, ani Giselle nic nechápe. Teprve když Hilarion Bathildu upozorní, že převlečený vesnický chlapec Loys je vévoda Albert, její snoubenec, klesá Giselle do matčina náručí. Krutá pravda zranila natolik křehké, důvěřivé stvoření, že propadla svému zoufalství. Její stav se rychle

zhoršuje, již nepoznává své blízké přátele, v její zmatené mysli se zjevují útržky její nešťastné lásky a zakrátko pak umírá.

II. dějství

Za měsíčné noci víly přijímají novou družku do svého kruhu. Královna Myrtha ji vítá mezi nevěstami, které zemřely dřív než okusily slast první lásky.

Najednou se objevuje v jejich středu Hilarion. Přišel k hrobu nešťastné a milované Giselle prosit za odpuštění. Víly Hilariona vtáhnou do víru svých divokých tanců a zaženou tak až do jezera, kde Hilarion zemře.

Ale i vévodu Alberta trápí svědomí. I on přichází ke hrobu Giselle, aby snad našel odpuštění a ztracený klid. I jeho čeká smrt v náručí víl. Giselle marně prosí královnu Myrthu o slitování. Snaží se ze všech sil oddálit rozsudek až do úsvitu, kdy hlas zvonů ruší moc nadpřirozených bytostí.

Giselle se navždy loučí se svým milovaným. Podarilo se jí Alberta zachránit svou opravdovou, čistou láskou.

Tanečnice

*Tanči umírání. Do třtin zapletena,
Do fléten, v nichž Weber teskným vánkem zní,
Rozvíjí pentli kroků až zadrhne se v ní
A padá, pták do nastražených tenat*

*Vysoké housle. Svěží jak vodní pěna
Blíží se v prudkém dechu příchod Silvany
To štěstí znovu žít. Zas čistá láska sní
V očích a na nadrech, bytostí celou sténá*

*A nohy v saténu, dvě jehly, vyšívají
Tu kresbu rozkoše, že sotva sledovat ji
mohu, jak bodá do mých unavených očí*

*Najednou je konec tajemné, krásné hry:
Vznesla se, však kyčle příliš prudce krčí:
Je to skok ropuchy v bažinách Kythery*

Edgar Degas

Vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce v redakci a grafické úpravě Evy Sýkorové.
Typografická spolupráce Karel Pašek.
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., provoz 22, Ostrava 1, Hollarova 14. Kčs 2,—